

ПРОБЛЕМА МОТИВАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Михайло ГОНЧЕРЮК, Василь МУЗИКА

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Мета: Виявити значення мотиваційно-особистісного аспекту, що пов'язаний з формуванням позитивних мотивів і особистісних якостей майбутнього вчителя фізичного виховання.

Методи: аналіз, синтез, узагальнення, педагогічне спостереження, анкетування.

Анотація. Автор, ґрунтуючись на загальні завдання фізичного виховання у загальноосвітній школі, на існуючі ієрархії мотивів і потреб людини, виокремлює рівні реалізації мотиваційного комплексу педагогічної діяльності майбутнього вчителя фізичного виховання, а також обґрунтовує значення мотиваційно-особистісного комплексу для успішної реалізації професійної діяльності.

Ключові слова: фізичне виховання, фізична культура, мотиви, потреби професійно-педагогічної діяльності.

Постановка проблеми. Фізичне виховання є важливим компонентом освіти, спрямованим на удосконалення фізичної та психічної підготовки дітей до активного повноцінного життя, майбутньої професійної діяльності тощо. Стратегічними завданнями фізичного виховання є розвиток фізичного, морального та психічного здоров'я особистості, формування усвідомленої потреби у фізичному вдосконаленні, розвитку інтересу та звички до самостійних занять фізкультурою та спортом, набутті знань і умінь здорового способу життя [2, 5].

Система фізичного виховання у загальноосвітній школі сприяє формуванню фізичної культури як невід'ємної складової загальнолюдської культури і є важливим етапом формування особистості. Більше того, матеріалізованим результатом процесу фізичного виховання є індивідуальний рівень фізичної культури кожного учня. У законі України „Про фізичну культуру і спорт” наголошується, що фізичне виховання у середніх загальноосвітніх закладах реалізується за допомогою обов'язкових занять [3, ст. 12]. Тому як навчальна дисципліна фізичне виховання забезпечує реалізацію мети і завдань, передбачених програмою для кожного класу, а визначальне місце відводиться учителю фізичного виховання.

Соціально-економічні умови розвитку сучасного суспільства вимагають перегляду умов професійної підготовки майбутніх учителів, у тому числі учителів фізичного виховання. Проблеми підготовки педагогів розглядаються у працях С.Архангельського, О.Абдуліної, В.Канкалика, Л.Рувінського, Н.Кузьміної, В.Сластьоніна, а різноманітні аспекти фізичної культури особистості вчителя досліджували Г.Арзютов, В.Ареф'єв, Б.Ведмеденко, Ю.Компанієць, О.Леонов, Ю.Похоленчук, Т.Ротерс, Л.Сущенко, Г.Шевченко, Б.Шиян тощо. У Концепції педагогічної освіти зазначено, що педагогічна освіта покликана забезпечувати формування вчителя, який здатний розвивати особистість дитини, зорієнтований на особистісний та професійний саморозвиток і готовий працювати творчо в закладах освіти різного типу [1]. Незважаючи на це, нині спостерігається незацікавленість професійною діяльністю, що знижує рівень якості її здійснення. Тому у професійному становленні вчителя фізичного виховання загальноосвітньої школи важливе місце посідає проблема мотивації.

Метою статті є обґрунтування значущості мотиваційно-особистісного аспекту, що пов'язаний з формуванням позитивних мотивів і особистісних якостей майбутнього вчителя фізичного виховання.

Систему мотивів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки, називають мотивацією. Мотивами можуть бути: уявлення й ідеї, почуття й переживання, що виражають матеріальні або духовні потреби людини. У системі професійних мотивів взаємодіють дві основні групи мотивів:

➤ мотиви, пов'язані зі змістом діяльності: прагнення пізнавати нові факти, оволодіти знаннями, способами дій, проникнути в суть явищ;

➤ мотиви, пов'язані із самим процесом діяльності: прагнення проявити активність, міркувати, долати перешкоди [7; 13, 14].

Крім цього, є мотиви, що знаходяться поза межами професійної діяльності: соціальні (мотиви обов'язку і відповідальності, самовдосконалення), вузькоособистісні (прагнення одержати схвалення), негативні (прагнення уникнути неприємностей).

Ми поділяємо думку З.Слепкань, який поділяє мотиви навчально-професійної діяльності майбутніх учителів на зовнішні і внутрішні [6, 66]. До внутрішніх належать: суспільна значущість професійного навчання; професійні мотиви, що відображають значення навчальної діяльності з оволодіння майбутньою професією; пізнавальні, пов'язані з потребою у нових знаннях. Зовнішні мотиви зорієнтовані на цінності, що стосуються поза навчальної діяльності: мотиви матеріального заохочення; особисті інтереси, пов'язані з одержанням диплома, побоювання стягнень через неуспішність; мотиви спілкування, престижу серед інших. Великий позитивний вплив на майбутню професійно-педагогічну діяльність справляють внутрішні мотиви, але, як правило, будь-яка діяльність спонукається одночасно декількома мотивами, один з яких є основним, інші – другорядними. Особливість провідних мотивів полягає в тому, що, крім спонукання діяльності, вони надають їй суб'єктивно особистісного смислу.

Залежно від впливу, який мають внутрішні і зовнішні мотиви, психологи поділяють майбутніх учителів на чотири групи:

- 1) з вираженою професійною і предметною мотивацією;
- 2) з вираженою професійною, але слабкою предметною мотивацією;
- 3) лише з предметною мотивацією;
- 4) без предметної і професійної мотивації.

Під час дослідження ролі мотивів серед майбутніх педагогів виявлено 94,7% осіб без предметної і професійної мотивації і лише 6,9% мають виражену професійну і предметну мотивацію.

Механізмом формування мотивації є вчасне і систематичне формулювання викладачами ВНЗ цілей професійно-орієнтованої навчальної діяльності, на досягнення яких студенти мусять спрямовувати свою діяльність. При цьому важливе значення має правильна організація педагогічної взаємодії між викладачами і студентами, яка повинна бути зорієнтована на такі принципи [6, 66]: діалогізації, проблематизації, персоналізації, індивідуалізації і диференціації.

Мотиви, які є рушіями діяльності, визначаються сукупністю актуальних потреб. Цю тезу стосовно педагогічної діяльності можна сформулювати таким чином: реальні спонуки до діяльності та рівень активності в їх реалізації, які притаманні конкретному вчителю, не можуть бути зрозумілими, якщо не виявлено систему актуальних саме для цієї людини потреб. Зважаючи на це, необхідно спершу визначити види потреб, які найчастіше детермінують поведінку людини. Одним із найвідоміших є підхід американського психолога А.Маслоу, який пропонує розглядати базові потреби як особливу піраміду, підвалини якої становлять фізіологічні (або органічні) потреби: голод, спрага, статевий потяг, певний температурний режим, світло. Над ними надбудується нова підсистема, до якої входять потреби в безпеці, прагнення відчувати себе захищеним, позбутися страху. В порядку підвищення рівня ієрархії йдуть такі види потреб:

- у належності до певної соціальної групи: прагнення перебувати серед людей, бути визнаним і прийнятим ними;
- у повазі і визнанні: прагнення до компетентності, досягнення успіхів, схвалення, авторитету;
- пізнавальні: прагнення багато знати, вміти, розуміти, досліджувати;
- естетичні: прагнення до гармонії, симетрії, ладу, краси;
- у само актуалізації: прагнення до реалізації своїх здібностей, втілення творчого потенціалу, розвитку власної особистості.

Однак у професійно-педагогічній діяльності все складніше, ніж ця теоретична модель потреб. У процесі індивідуального розвитку особистості майбутнього вчителя формується власна, унікальна система актуальних саме для неї потреб.

Якщо розглядати загальну систему потреб і зумовлених ними мотивів як самостійне системне утворення, то тут можна виокремити кілька потенційно можливих та реально зафіксо-

ваних рівнів [5, 306]. Перший рівень – система потреб і зумовлених ними мотивів не усвідомлюються, їх задоволення або розрядка відбуваються переважно імпульсивно, шляхом спонтанної активності. Другий рівень – у системі виокремлюються одна або кілька гіперактуальних потреб, на задоволення яких спрямовано і поведінку, і життя людини в цілому. Третій рівень – система потреб та відповідних мотивів досить гармонійна, усвідомлена, людина може регулювати і характер, і засоби їх задоволення. Виходячи з такого розуміння теоретичних концепцій і спираючись на результати наших спостережень, можна визначити рівні реалізації мотиваційного комплексу у педагогічній діяльності.

Перший рівень: мотиваційна сфера учителя охоплює діапазон життєво важливих для нього потреб, задоволення яких зумовлює характер його діяльності. У процесі професійної підготовки необхідно приймати такого майбутнього учителя як значущу людину, взаємодіяти з ним на визначеній ним психологічній дистанції, давати докази свого позитивного ставлення, поваги та прихильності до нього, визнавати його компетентність, демонструвати докази того, що його успіхи помічено; давати змогу удосконалюватись, створювати можливості подальшого розвитку.

Другий рівень – формально-рольова відповідність: педагогічна діяльність залежить від того, які спонуки майбутній учитель вважає прийнятними для себе, але з іншого боку, обмежує сферу реалізації інших потреб. Тому деколи це має негативні наслідки, наприклад, потреба у визнанні реалізується через невизнання власних помилок.

Третій рівень детермінується зміщенням уваги вчителя на потреби учнів, що за умови незбалансованості двох інших рівнів призводять до внутрішнього дискомфорту чи особистісного конфлікту майбутніх педагогів.

Висновки

Отже, мотиваційна сфера майбутнього спеціаліста може формуватись лише в умовах повноцінного особистісного спілкування його з досвідченим, висококваліфікованим і захопленим педагогічною професією викладачем. У процесі професійного навчання майбутніх вчителів фізичного виховання необхідно розкрити суспільну значущість цієї професії і необхідність розвитку їх професійних якостей. Така робота не повинна перетворюватись лише на повідомлення знань, а здійснюватись як спільний пошук істини, з систематичним створенням проблемних ситуацій в умовах партнерства, зі створенням умов для розвитку здібностей і нахилів до різних видів спорту.

Література

1. Закон України „Про фізичну культуру і спорт” від 24 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – № 14. – 1994. – С. 364–368.
2. Концепція педагогічної освіти України. – К.: Либідь, 1991. – 20 с.
3. *Леко Б., Мандрик М.* Фізичне виховання. Програма для вищих закладів освіти III–IV рівнів акредитації. – Чернівці, 2002. – 91 с.
4. Основи здоров'я і фізична культура: програми для загальноосвітніх навчальних закладів 1–11 кл. – К.: 2001. – 112 с.
5. *Семиченко В.А.* Психологія педагогічної діяльності: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2004. – 335 с.
6. *Слепкань З.І.* Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2005. – 239 с.
7. *Чайка В.М.* Основи дидактики: Навч. посіб. – Тернопіль: Астон, 2002. – 244 с. – С. 39–40.

**ПРОБЛЕМА МОТИВАЦИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ
ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ****Михаил ГОНЧЕРЮК, Василий МУЗЫКА***Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича*

Цель: обусловить значение мотивационно-личностного аспекта, что влияет на формирование позитивных мотивов и личностных качеств будущего учителя физического воспитания.

Методы: анализ, синтез, педагогическое наблюдение, анкетирование.

Аннотация. Раскрывая значение физического воспитания и его задания в условия общеобразовательной школы, базируясь на концепции мотивов и потребностей, автор определяет уровни реализации мотивационного комплекса педагогической деятельности будущего учителя физического воспитания, а также рассматривает значение мотивационно-личностного комплекса для исполнения профессиональной деятельности.

Ключевые слова: физическое воспитание, физическая культура, мотивы, потребности профессионально-педагогической деятельности.

**PROBLEM OF MOTIVATION OF ACTIVITY OF THE FUTURE TEACHER
OF PHYSICAL TRAINING****Michael GONCHERUK, Vasiliy MUZYKA***Chernovtsy national university of a name of Jury Fed'kovicha*

The purpose of article: to cause value of motivational aspect that influences formation of positive motives and personal qualities of the future teacher of physical training.

Methods: the analysis, synthesis, pedagogical supervision, questioning.

Abstract. The author, opening value of physical training and its task in conditions of a comprehensive school, and also being based on the concept of motives and needs, determines levels of realization of a motivational complex of pedagogical activity of the future teacher of physical training.

Key words: physical training, physical training, motives, needs of professional-pedagogical activity.